

Synshandicap Nyhedsbrev fra Videncenter for Synshandicap
Nr. 4/1997, december

Indhold

Julehilsen

Føl fisken sprælle. Aktivitetslejr for synshandicappede på Bredegård 1997 - og 1998

Ind i udviklingen - et kursus for professionelle

Forsømmer vi ældrebelysningen? Debatmøde i Lysteknisk Selskab

Aktiv indlæring - gennem en forælders øjne, Om kurset "The learning child"

Begivenheder. Kurser, konferencer og møder

Elektronisk mødested for unge synshandicappede

Set og sakset. Kort nyt fra ind- og udland

Efterlysning - erfaringer med edb til multihandicappede børn og voksne med synshandicap

Kolofon

Julehilsen

Årsskiftet nærmer sig, men først skal julens travlhed, hygge og traditioner gennemleves. Som årets julehilsen til vore læsere bringer vi her i årets sidste nyhedsbrev en juletegning, som fortæller om julens traditioner og forestillinger hos en dreng på syv år. Jeg håber tegningen kan være et symbol på forholdet mellem Videncentret og dets brugere: At der bliver tradition for at bruge Videncentret for Synshandicap fremover. Lige så naturligt som julen tilhører december - lige så naturlig håber jeg, at brugen af Videncentret bliver fremover i vore brugeres hverdag. Glædelig Jul og Godt Nytår ønskes fra alle i Videncentret for Synshandicap.

Bendt Nygaard Jensen, Centerleder

Føl fisken sprælle!

Aktivitetslejr for synshandicappede på Bredegård 1997

Videncentret var denne sommer medarrangør af en sommerlejr for udviklingshæmmede voksne med synshandicap. Lejren blev afholdt i dagene 11. til 15. august i Fredensborg; Bredegård Blindehjem stod for planlægningen.

Med fokus på synshandicap

Ideen med at lave en sommerlejr for synshandicappede voksne var stærkt inspireret af Refsnæsskolens årligt tilbagevendende sommerskoletilbud til synshandicappede børn der på denne måde får mulighed for hvert år at opleve det særlige at være sammen med andre synshandicappede om aktiviteter der er tilrettelagt under hensyntagen til synshandicappet. Denne oplevelse mente vi at også de voksne udviklingshæmmede kunne have fornøjelse af, og information om tilbudet blev sendt ud i foråret 1997.

Samarbejdsprojektet

Ledende ergoterapeut Jane Walther Hansen og økonoma Britta Jensen, begge Bredegård, lagde et stort arbejde i planlægningen af lejren og benyttede sig af de samarbejdsmuligheder der fandtes: den lokale spejdergruppe, amtets idrætsinstruktører for handicappede og den nærliggende skole. Spejderne havde weekenden inden lejren rejst et stort fællestelt (der især skulle have været brugt hvis det var blevet regnvejr), arrangeret bålplads og planlagt velkomst og aktiv underholdning til den første aften.

Idrætsinstruktørerne arrangerede sportsdag på skolens sportsplads og forhindringsløb i skoven ved Kongens Bøge.

Der var bid!

Ombord på en fiskekutter fik deltagere og ledsagere gang i fiskestængerne, og de fleste opnåede at føle fisken sprælle på krogen. Der blev fanget både sild og torsk, og fiskene blev tilberedt over bål hjemme i lejren. Lejrens deltagere var også på tur til Krydderiget - en stor urtehave med krydderurter hvor der var mange og forskelligartede lugte at opleve. Der var i det hele taget lagt vægt på oplevelser som var særligt rettet mod andre sanser end synet.

Udfordring

Men der var også planer om at prøve at gennemføre aktiviteter der var særligt svære for synshandicappede. Deltagerne prøvede at løbe forhindringsløb i skoven over stok og sten efter en udspændt snor. Deltagerne måtte selv erfare hvordan skovbunden forandrede sig, selv finde ud af hvordan de ville klare at klatre over væltede træstammer og hvordan de ville slippe hurtigt væk fra myrerne fra en nærliggende tue. Alle kunne konstatere at de synshandicappede klarede det godt, og de fleste ledsagere klarede at lade være med at hjælpe deltagerne for meget.

Aktivitetslejr 1998

På trods af et noget mindre deltagerantal end forventet kan man roligt betegne lejren som en succes for dem der var med. Både deltagere og ledsagere gav udtryk for at lejren havde været en god og lærerig oplevelse, og flere nævnte at de kunne tænke sig at deltage i en lignende lejr igen hvis der bliver mulighed for det. Jane Walther Hansen fra Bredegård fortæller at der er planlægning i gang så der kan holdes aktivitetslejr for synshandicappede og udviklingshæmmede voksne igen til næste år.

Lejren vil blive afholdt i dagene 10.-14. august 1998, og når der foreligger et program vil det blive annonceret.

Der er fremstillet en lille videofilm af cirka 10 minutters varighed der kan give et indtryk af stemning og aktiviteter på Aktivitetslejr 1997. Videoen udlånes gratis fra Bredegård eller gennem Videncenter for Synshandicap. Aktivitetslejren i 1997 er desuden beskrevet i en mindre rapport som kan fås på Videncentret.

Ind i udviklingen - et kursus for professionelle

Blindenetværket i Københavns Amt og Videncenter for Synshandicap afholdt kurset 'Ind i udviklingen' for (især) pædagogisk personale der arbejder med udviklingshæmmede med synshandicap. Kurset blev afviklet i dagene 27. – 29. oktober og blev fulgt af 26 engagerede deltagere fra (næsten) hele landet.

Blindenetværket

Blindenetværket i Københavns Amt består af pensionatet 'Solsikken' og dagcentret 'Solhusene' der samarbejder om at give et særligt kvalificeret tilbud til synshandicappede udviklingshæmmede – heraf mange med yderligere handicap. For at sikre denne kvalitet på synshandicapområdet har Blindenetværket gennem årene udviklet et kursusprogram omkring synshandicap som alle medarbejdere i Blindenetværket skal igennem. På baggrund af det interne kursus planlagde institutionsleder Lone Boel, forstander og mobilityinstruktør Solveig Broby (begge Blindenetværket) og pædagogisk udviklingskonsulent og mobilityinstruktør Mai-Britt Böhm (Københavns Amt) et kursus for pædagoger, assistenter, konsulenter, ergo- og fysioterapeuter og andre professionelle der i deres daglige arbejde har ansvaret for udviklingshæmmede med synshandicap.

Ingen lyst til kniv og gaffel

Deltagerne blev ved ankomsten mødt af de tre kursusholdere der udleverede et par sorte 'briller' til at dække øjnene med. Efter at deltagerens syn var blokeret blev de vist ind i kursuslokalet hvor der blev spillet høj musik. Musik er jo hyggeligt, men deltagerne fik her en meget kontant indføring i hvor meget det kan betyde, når de lydindtryk man er afhængig af bliver overdøvet. Ved hjælp af følesansen lykkedes det efterhånden deltagerne at orientere sig i det ukendte lokale, og da alle havde fundet en ledig plads fandt de frem til kaffe og rundstykker. Musikken blev heldigvis slukket så deltagerne kunne begynde at finde sig tilrette og finde ud af hvem de havde sat sig ved siden af. Da man senere på samme måde spiste frokost kunne man nyde bemærkninger som 'mon det her er lyst øl?' og 'jeg synes ikke jeg har lyst til at bruge kniv og gaffel'. Efter kurset gav deltagerne udtryk for at det havde været lærerigt at få disse frustrerende oplevelser som indledning til kursets indhold om blandt andet spiseteknikker for synshandicappede.

Teori og praksis – hånd i hånd

På kurset blev deltagerne undervist af de tre kursusledere på skift, og desuden var øjenlæge Mette Warburg den ene dag inviteret til at fortælle om synet og om synsproblemer som er typiske blandt udviklingshæmmede. Andre emner der blev behandlet på kurset var ledsageteknik og mobility, aktiviteter for synshandicappede, indretning og hjælpemidler. Programmet var godt fyldt, og der var derfor lagt vægt på at deltagerne skulle høre noget teori, ud at gå (med svagsynsbriller eller lignende), se en film og i det hele taget ved hjælp af afvekslingen kunne tage imod så meget ny viden som muligt.

Jamen, det kan Peter ikke...

På kurset blev der taget udgangspunkt i det som Blindenetværket har gjort til deres speciale: de *svagest fungerende* udviklingshæmmede med synshandicap. Og det var ifølge Lone Boel tænkt som en vigtig motiverende faktor. Når man arbejder med udviklingshæmmede kommer man ofte ud for at blive præsenteret for metoder som man kun kan bruge overfor mennesker der kan gå selv eller som kan bruge verbalt sprog, men ideen var at på dette kursus skulle ingen deltagere tænke at metoderne ikke kunne anvendes til *deres* klienter, fordi klienternes handicap var for omfattende. Videncentret støttede kurset økonomisk med den hensigt at undersøge om der er behov for sådan et kursus, og om deltagerne oplever at de kan bruge denne specialviden i deres daglige arbejde hvor synshandicap kun er én blandt mange faktorer der skal tages hensyn til. Det bliver interessant at se hvor meget kurset vil blive efterspurgt i fremtiden.

Forsømmer vi ældrebelysningen? Debatmøde i Lysteknisk Selskab

Den 25. september mødtes lysteknikere, øjenlæger, arkitekter, øjensygeplejersker, ingeniører, synskonsulenter, leverandører, optikere og repræsentanter for Dansk Blindesamfund og Videncenter for Synshandicap på Aalborg Sygehus under overskriften Forsømmer vi ældrebelysningen?

Til at belyse emnet havde Lysteknisk Selskab inviteret den svenske indretningsarkitekt Gunilla Brunnström der har stor erfaring med ældres belyningsbehov - et emne hun også har forsket i. Desuden var øjenoverlæge fra Aalborg Sygehus Mogens Paludan inviteret til at fortælle om hvad der sker med det menneskelige øje og syn, når vi bliver ældre.

Kriterier for god belysning

Hvad er god belysning for ældre? Gunilla Brunnström slog fast at det først og fremmest er vigtigt at huske på at vores lysbehov øges dramatisk med alderen, og det fører ofte til at man tror at man bare skal give meget lys til ældre. Det er forkert at fokusere så meget på lysstyrken eller på mængden af lys; i stedet burde man hellere interessere sig for belyningskvaliteten i forhold til ældres behov, og her er lysstyrken kun én af flere faktorer.

Det er mange forskellige faktorer der er afgørende for god belysning:

- tilstrækkelig lysmængde
- rigtige belyningsforhold (der tages hensyn til refleksion osv.)
- passende lysretning
- god kontrast
- ingen blænding
- god farve på lyset og god farvegengivelse
- det rigtige valg af belyningskilder.

I forhold til vores synssans begynder vi at blive ældre ved 45 års alderen - pupillerne bliver mindre med alderen, og der kommer mindre lys ind.

Belysningskrav ved normale aldersforandringer:

med mindre lysindfald til nethinden kræves øget lysstyrke
blændingsfølsomheden øges med alderen og undgåelse af blænding er en vigtig faktor i ældrebelysningen.

Belysningskrav ved sygelige aldersforandringer

- katarakt - medfører særligt øget blændingsfølsomhed
- glaukom - kompensationen består i meget og velrettet lys
- makuladegeneration - kompensationen består i en øget lysstyrke
- diabetes retinitis - øget lys, jævnt lys, velrettet lysindfald

Undersøgelse af ældres lysforhold

Gunilla Brunnström har sammen med øjenlæge Stefan Sørensen lavet en

undersøgelse og en disputats om belysningen hos ældre i Sverige, og hun fandt her at mindst 40% af de ældre havde hvad hun betegner som dårlig belysning. Når hun siger mindst 40% bygger det på at mange flere egentlig havde dårlig belysning ud fra mere objektive kriterier, men Gunilla Brunnström inddrog i sin undersøgelse den ældres egen vurdering af lyset i hjemmet, og den ældre vurderede ofte lyset langt mere positivt end Gunilla Brunnström gjorde.

Men når vi det nu er kendt hvad der skal til for at lave god belysning hvorfor har så ikke alle mennesker det allerede? Det kan skyldes:

- gammelt tilvant miljø som man kender og nødt vil ændre
- man vænner sig til dårlig belysning eller - hvad værre er: tilpasser aktiviteten til den dårlige belysning (den ældre holder simpelthen op med tidligere aktiviteter der nu ville kræve mere lys)
- kundskaben om lysets funktion er for ringe, og beslutningstagerne har for ringe kendskab til de mange muligheder der findes for at få godt lys
- det kan være svært at finde gode armaturer
- utilfredsstillende elinstallation ses ofte hos ældre (for få lampesteder/stikkontakter)
- de gode og rigtige lampers udseende er ikke tiltalende (for alle)
- prisen på nye og bedre lamper

Belysning og livskvalitet

Gunilla Brunnströms undersøgelse viste en væsentlig forøget livskvalitet for de ældre der havde fået bedre lys i deres boliger. Gunilla Brunnström målte i denne undersøgelse livskvalitet som:

- god selvfølelse
- at kunne klare aktiviteter
- at have et godt socialt liv
- at klare sig selv så meget som muligt
- at have det godt.

Forsøgspersonerne blev delt op i to grupper - en kontrolgruppe og en gruppe der fik gode og rigtige lysforhold. Man sikrede sig at der var samme service og samme opmærksomhed over for de to grupper og de blev udspurgt på samme måde og lige hyppigt for at få belyst de forskellige aspekter i deres livskvalitet. Det var påfaldende at der efter en tid var ret stor forskel på, hvordan de to grupper vurderede deres trivsel og deres helbred, og på få områder nær (hukommelse og kontakt til venner og pårørende) var kontrolgruppens resultat væsentligt lavere. Kontakten til mennesker uden for familien og nærmeste vennekreds var for eksempel noget bedre hos gruppen med den gode belysning. Målingen blev gentaget nogle gange for at sikre at der var tale om en reel forskel, men tilsyneladende var forskellen permanent, og ved en opfølgning tre år efter var forskellen mellem grupperne uændret.

Belysning er vigtigt - men nedprioriteres ofte

I den efterfølgende debat diskuteredes vigtigheden af at spørgsmålet om belysning i ældreboliger inddrages tidligt i planlægningen og at arkitekter skal trække på den

ekspertise som findes. Men belysning er i dag noget der ofte bliver sparet på, fordi rigtig og tilstrækkelig belysning er dyrere.

Gunilla Brunnström bemærkede at når der endelig tales om belysning er det ofte belysningsstyrken man fokuserer på. Og det er forkert. En god kvalitet belysning kræver at der er mulighed for afvekslende belysning, og at man overvejer de individuelle behov. Det behøver ikke at være meget dyrere.

Der er brug for at der informeres om belysningsspørgsmålet og de ældre både blandt fagfolk, rådgivere, planlæggere og forhandlere, men også blandt brugerne og deres organisationer.

Fakta om Lysteknisk Selskab

Lysteknisk Selskab, Engholmvej 19, 3660 Stenløse. Lysteknisk Selskab er en forening, der arbejder for at udbrede kendskabet til god og hensigtsmæssig belysning. Selskabet udgiver tidsskriftet "Lys" og et nyhedsbrev; begge udkommer 4 gange om året.

Aktiv indlæring - gennem en forælders øjne.

Af Jennifer Kristensen, som deltog i kurset "The learning child" i Svendborg 19-21. september 1997. På kurset underviste dr. Lilli Nielsen og dr. Johan van der Poel i aktiv indlæring. Kurset var arrangeret af Danmarks Lærerhøjskole og Fyns Amts Synsrådgivning og er også omtalt i "Synshandicap" nr. 3/1997.

Jeg har aldrig før været så begejstret for kunstigt græs, som jeg er nu. Mark, min søn på fire år, får helt nye omgivelser med dette materiale.

Mandag morgen vil jeg sidde og studere Marks "rum", hans omgivelser, som jeg aldrig helt har studeret det før. Med mine nye øjne vil hans rum blive ændret for denne uge - og i næste uge ændrer vi det måske igen. Jeg vil observere Mark for at skabe et spændende, stimulerende miljø for ham. Jeg vil lade ham fortælle mig, hvad han kan lide, og hvad han har brug for, ved at se på, hvad han tager fat i og hvordan han bevæger sig.

Jeg vil have, at han får gode opfattelsesevner, så jeg vil fylde hans rum og sørge for, at det bliver ved med at være fyldt op! På den måde kan Mark Lære Dynamisk, som dr. van der Poel talte om. Han kan være vågen og interesseret, nysgerrig og ivrig, og han kan gennemgå sin læreproces, så han er parat til nye udfordringer.

Jeg vil se på rummet umiddelbart uden om Mark og studere det ved at bruge de skemaer, som van der Poel har forklaret om - opfattelsen af foran og bagved, op og ned og højre og venstre. Hvordan bevæger Mark sig i forhold til sine omgivelser. Er det lige så let for ham at bevæge sig til højre som til venstre?

Mens jeg observerer, vil Marks nye oplevelse være hans bare fødder!

Jeg vil have, at hans hjerne får forbindelse til verden udenfor. Jeg vil have, at verden udenfor får forbindelse til hans hjerne.

Jeg vil have Mark til at opfatte - fortolke - og forstå.

Sansetræning? Lad ham smage på en citron eller lugte til parfume, marchere til musik eller føle græsset - taktile oplevelser, lugte, opfattelse. Sansning.

Når han bevæger sig, er jeg klar over, at hans perceptionsfelt forandrer sig. Når han tilegner sig nye ideer, er jeg klar over, at hans kognitive evner udvikles, at han "rejser i det kognitive rum", som van der Poel udtrykker det.

Når han suser omkring i sin gåstol, kan jeg tænke på, hvordan han bruger sine omgivelser til at få nye oplevelser. Som Lilli Nielsen siger: "Lav omgivelserne om, så de støtter barnets indlæring!"

Hvad med bevægelse? Hvor meget kan Mark bevæge sine arme og ben? Hvad med

hans balance og holdning? Hans bevægelsesmønster igennem rummet, hans kontaktmønster, når han når frem til noget? Hvad med at gribe eller vende og dreje en ting? Ved han, hvordan det føles?

Det bliver en travl uge for os, mens jeg studerer Marks synkronicitet, rytme og sekvens for at finde ud af, hvordan næste uge måske kunne blive. Som Lilli Nielsen siger: Ethvert barn er i stand til at lære, og han lærer gennem sine egne aktiviteter i de omgivelser, hvor han befinder sig. Indlæring finder sted, når og hvis betingelserne er favorable.

Jeg vil ordne Marks lille rum og gå ud i garagen og finde forskellige ting, der skal hænge i rummet.

Mark er ivrig efter at lære, og hans mimik viser det tydeligt. Sommetider troede jeg, at han var træt, men nu overvejer jeg, om han måske bare kedede sig. Og det kan og skal vi lave om; det er min moralske pligt.

Nu ved jeg, at jeg skal tie stille og høre efter. Så kan Mark lære mig, hvad han har brug for, og han kan få fred til at opdage verden. Jeg ved også, at jeg skal sige ord, så han har en mulighed for at lære dem.

Og WOW - yoghurt! Tænk, at jeg ikke selv havde tænkt på det. Sådan et oplagt materiale at male med!

Oversat fra engelsk af Dorte H. Silver

Begivenheder. Kurser, konferencer og møder

Perception

"Workshop on touch, representation and blindness", San Marino, 22.-23. maj 1998. Tværfaglig konference om blinde og perception. Det endelige program forligger endnu ikke, men vil blive offentliggjort på Internet-adressen www.nyise.org/whatsnew.marino.txt.

Kursus for idrætslærere

Undervisningsministeriet tilbyder 3-timers kurser for idrætslærere i folkeskolens 0.-10. klasse, der har eller forventer at få en handicappet elev i klassen. Kurserne arrangeres af Handicapidrættens Videnscenter i samarbejde med Undervisningsministeriet. Nærmere oplysninger fås hos Undervisningsministeriet, Folkeskoleafdelingen. Kurset har nr. 031-98.

Læsning og handicap

"7th symposium on literacy and disabilities" afholdes 29-31. januar 1998 i North Carolina, USA. Nærmere oplysninger om programmet kan fås på Internettet, på adressen: surgery.mc.duke.edu/hearing/symposium/index.htm - eller hos Videncentret.

Museer og tilgængelighed

I samarbejde med Videncentret afholder Museumshøjskolen den 5. maj 1998 en temadag med titlen "Museum for alle" på Nationalmuseet med udgangspunkt i Kulturministeriets betænkning "Kultur for alle". Der sættes fokus på Kulturministeriets handicapplan, ligebehandlingsprincipper og museernes initiativer på området. Mange museer har måske skaffet adgang for bevægelseshandicappede, men næste udfordring er at forbedre indretning, belysning, skiltning, lydforhold og andet, som kan sikre, at bl.a. syns- og hørehandicappede ikke handicappes unødigt i forhold til museernes formidling og service. BNJ

Elektronisk mødested for unge synshandicappede

Har man adgang til at sende og modtage e-post via Internettet, kan man deltage i forskellige internationale diskussionslister med deltagere fra hele verden. De fleste diskussionslister har flest amerikanske deltagere, både fordi Internet-anvendelsen generelt er større i USA, og fordi de fleste lister anvender engelsk som sprog. Derfor kan det paradoksalt nok sommetider være lettere at finde oplysninger om amerikanske forhold end om, hvad der foregår i vores nabolande.

Fem europæiske blindeinstitutter har nu i fællesskab etableret en *europæisk* diskussionsliste for unge synshandicappede i ungdomsuddannelserne. Tanken med projektet er, at unge synshandicappede skal lære at bruge e-post og med dette værktøj kunne komme i kontakt med andre synshandicappede i Danmark, England, Tyskland og Finland. Senere vil andre lande komme med.

De fem institutter er: Institutet for Blinde og Svagsynede (DK), Arla Institute (Finland), Barnsley College (England), Hamburg School for the Blind (Tyskland) og Staatliche Handelsschule für Blinde und Sehbehinderte (Tyskland).

Interesserede kan tilmelde sig listen ved at skrive til: lists@barnsley.ac.uk. Lad emnefeltet være tomt og skriv i meddelelseteksten: *subscribe Hamburg-blind* .

Man kan læse mere om projektet på Institutets hjemmeside; projekttale er på adressen www.visinfo.dk/ibs/nlvrgibsp1.htm. Her er der også et direkte link, hvor man kan tilmelde sig listen.   DHS

Set og saket. Kort nyt fra ind- og udland

IBS-Erhverv

Janne Hansen er ny leder for *IBS-Erhverv* på Institutet for Blinde og Svagsynede; IBS-Erhverv omfatter Institutets erhvervsuddannelser. IBS-Erhverv er også involveret i europæisk samarbejde om erhvervsuddannelser for synshandicappede.

Ny direktør for DBB

Danmarks Blindebibliotek får ny direktør fra januar 1998. Winnie Vitzansky forlader DBB, hvor hun har været i 21 år, for at tiltræde stillingen som direktør for Danmarks Biblioteksforening. DBB's nye direktør bliver Elsebeth Tank, som kommer fra en stilling som kultur- og bibliotekschef i Køge Kommune.

Pictoform-ledelinier i Viborg

Viborg Rutebilstation har gennemgået en større ombygning, og den er nu en af landets mest avancerede. Der er installeret udstyr til elektronisk udstyr for 6 millioner kr., hvoraf staten har betalt halvdelen. Rutebilerne anvender skiftende holdepladser, hvilket stiller særdeles store krav til informationen. Bl.a. derfor er der brugt ca. 2,5 millioner kr. på en række særlige elementer, der skal sikre, at rutebilstationen kan anvendes også af handicappede. Tilgængeligheden søges bl.a. sikret ved hjælp af teleslynger, reliefkort, højtalerannoncering og taktile ledelinier. De taktile ledelinier er relief-markeringer i belægningen, som man kan følge med stokken eller fødderne. Ledelinierne fører frem til toilet, billetsalg og perroner. Den anvendte belægning er Pictoform, som er udviklet i Danmark af Knud Holscher industriel design i samarbejde med landskabsarkitekt Charlotte Skibsted og Institutet for Blinde og Svagsynede. Pictoform produceres af firmaet GHform ApS, Lundemarksvej 22, 4300 Holbæk, tlf. 53 43 04 13, fax 53 43 22 21. Kilde: Viborg Stifts Folkeblad 3/11 1997

Efterlysning - erfaringer med edb til multihandicappede børn og voksne med synshandicap

Informationsteknologi er for alle - siges det. Men hvad med de svageste grupper af synshandicappede, som har nedsat fysisk og/eller intellektuel formåen? Hvilken nytte har disse svært handicappede af edb? Videncenter efterlyser erfaringer med brug af edb som kommunikationsmiddel, underholdning og til indlæring for multihandicappede med synshandicap. Hvilke programmer findes der, hvilke er gode og dårlige, og hvordan fremskaffes de?

Hvis du har oplysninger om emnet, bedes du kontakte Bendt Nygaard Jensen, Videncenter for Synshandicap, tlf. 39 40 31 00 eller synskonsulent Ellen Bøttiger tlf. 74 33 50 50.

Kolofon

Nyhedsbrevet "Synshandicap" udgives af Videncenter for Synshandicap. "Synshandicap" udkommer fire gange om året i sort, på lyd, punkt og diskette samt på Institutet for Blinde og Svagsynedes bulletin board IBSES (område 10). Redaktion: Dorte Herholdt Silver; ansvarshavende redaktør: Bendt Nygaard Jensen.

Tryk: Illemann Tryk ApS

ISSN 1396-9900

Abonnement er gratis. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Videncenter for Synshandicap, Rymarksvej 1, 2900 Hellerup; Fon: 39 40 31 00, fax 39 61 94 14. e-post: visinfo@visinfo.dk, hjemmeside: <http://www.visinfo.dk/viis>

Videncenter for Synshandicap indsamler, bearbejder og formidler viden om synshandicap. Centret finansieres af amterne.